

Brüssel, 24.7.2013
COM(2013) 542 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Konkurentsivõimelisem ja tõhusam kaitse- ja julgeolekusektor

{SWD(2013) 279 final}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Konkurentsivõimelisem ja tõhusam kaitse- ja julgeolekusektor

„Maailm vajab Euroopat, kes suudab läbi viia sõjalisi missioone olukorra stabiliseerimiseks kriisipiirkondades... Meil tuleb tugevdada ühist välis- ja julgeolekupoliitikat ning ühist lähenemisviisi kaitseküsimustele, sest ühiselt kujutame endast jõudu, mis aitab kujundada õiglasemat, seaduskuulekat ja inimõigusi järgivat maailma.”

Komisjoni presidendi José Manuel Barroso 2012. aasta kõne olukorrast liidus

„Nõukogu kordab oma üleskutset hoida ja arendada edasi sõjalisi võimeid ÜJKP säilitamiseks ja tugevdamiseks. Sõjalised võimed toetavad ELi suutlikkust tegutseda julgeoleku tagajana laiemas ulatusliku lähenemisviisi kontekstis [ja] vajadust tugeva ja vähem killustatud Euroopa kaitsetööstuse järele, et säilitada ja tugevdada Euroopa sõjalisi võimeid ja ELi suutlikkust autonoomselt tegutseda.”

Välisasjade nõukogu, 19. November 2012, järeldused

1. EUROOPA KOMISJONI PANUS EUROOPA KAITSE- JA JULGEOLEKUSEKTORI TUGEVDAMISSE

Käesolev teatis tugineb komisjoni kaitseküsimuste rakkerühma tööle. Rakkerühm loodi 2011. aastal eesmärgiga tugevdada kaitsesektorit, mobiliseerides selleks kõik asjakohased ELi poliitikameetmed. Euroopa välisteenistus ja Euroopa Kaitseagentuur on olnud täielikult kaasatud rakkerühma töösse ja käesoleva teatise ettevalmistamisse.

1.1. Sissejuhatus

Strateegiline ja geopoliitiline keskkond areneb kiiresti ja pidevalt. Jõudude vahetumine maailmas muutub, kuna kerkivad esile uued tõmbekeskused ning USA nihutab oma strateegilist fookust Aasia suunas. Sellises kontekstis tuleb Euroopal võtta suurem vastutus oma julgeoleku eest nii kodus kui ka välismaal. Et ELil oleks kaalu, peab ta töötama välja usaldusväärse ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP), mis oleks täielikult kooskõlas NATO ja tema põhimõtetega.

Meie ees seisvaid julgeolekualaseid probleeme on palju, need on keerulised, omavahel seotud ning neid on raske ette näha: võivad tekkida piirkondlikud kriisid, mis muutuvad vägivaldseks, võivad esile kerkida uued tehnoloogiad, mis toovad kaasa uut liiki haavatavuse ja ohud, ning keskkonnamuutused ja loodusvarade vähesus võib põhjustada poliitilisi ja sõjalisi konflikte. Samal ajal ületavad paljud ohud ja riskid kergesti riiklikud piirid, hädustades tavapärast eraldusjoont sisemise ja välise julgeoleku vahel.

Julgeolekuga seotud probleeme saab lahendada vaid terviklikul viisil, milles on ühendatud erinevad poliitikameetmed ja vahendid ning lühi- ja pikaajalised meetmed. See lähenemisviis peab tuginema ulatuslikul tsiviil- ja sõjaliste võimete kogumil. Üha tõenäolisemalt ei suuda liikmesriigid seda koormat üksi kanda.

See puudutab eelkõige kaitsevaldkonda, kus uued vahendid on sageli tehnoloogiliselt keerulised ja kallid. Praegu on liikmesriikidel raskusi oma relvajõudude asjakohase varustamisega. Hiljutised operatsioonid Liibüas on toonud esile suured puudujäägid olulistes sõjalistes võimetes.

Riiklike kulutuste vähenemine kriisi tõttu toob kaasa kärped kaitse-eelarves ning see halvendab olukorda veelgi eelkõige seepärast, et kärpeid ei koordineerita ega rakendata ühiseid strateegilisi eesmärgesid silmas pidades. Ajavahemikul 2001–2010 vähenesid ELi kaitsekulutused 251 miljardilt eurolt 194 miljardile. Neil eelarvekärbetel on tõsised tagajärjed ka tööstusharudele, kus arendatakse välja seadmeid relvajõududele, sest vähendatakse käimasolevate ja kavandatud programmide mahtu. See mõjutab eelkõige investeeringuid kaitsealasessse teadus- ja arendustegevusse, mis on tulevase võimekuse arendamise seisukohalt kesksse tähtsusega. Aastatel 2005–2010 vähenes Euroopa teadus- ja arendustegevuse eelarve 14 %, langes 9 miljardi euron, samal ajal kui USA üksi kulutab praegu kaitsealasele teadus- ja arendustegevusele seitse korda rohkem kui ELi liikmesriigid kokku.

Kaitse-eelarve küll väheneb, aga kaasaegse kaitsevõimekuse maksumus suureneb. Kulude suurenemine on tingitud kaitsevarustuse tehnoloogilise keerukuse pikaajalisest kasvutrendist, aga ka tootemahtude vähenemisest, mille põhjuseks on Euroopa relvajõudude reorganiseerimine ja vähendamine pärast külma sõja lõppu. Need tegurid mõjutavad ka edaspidi Euroopa kaitseturgusid, hoolimata sellest, milline on eelarve maht.

Selline olukord mõjutab kaitsetööstust, millel on tähtis koht Euroopa majanduses laiemalt. Üksnes 2012. aastal oli selle käive 96 miljardit eurot, mis tähendab, et tegemist on olulise innovaatilise ning tipptasemel tehnikale ja tehnoloogiale suunatud tööstussektoriga. Selle uuenduslikel teadusuuringutel on olnud kaudselt tähtis mõju teistele sektoritele, näiteks elektroonikatööstusele, kosmosevaldkonnale ja tsiviillennundusele, ning sellega luuakse majanduskasvu ja tuhandeid kõrget kvalifikatsiooni nõudvaid töökohti. Euroopa kaitsetööstuses on otseselt hõivatud ligikaudu 400 000 inimest ning see loob umbes 960 000 kaudset töökohta. Kui Euroopa soovib jääda maailma juhtivaks tootmis- ja innovatsioonikeskuseks, on kaitsesektori olemasolu seega hädavajalik. Seepärast on jõupingutused kaitsetööstuse konkurentsivõime tugevdamiseks aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegias „Euroopa 2020” kesksel kohal.

Kõnealuse tööstuse tähtsust ei saa aga mõõta ainult töökohtades ja käibes. Euroopa kaitsesektori tehnoloogilisel ja tööstuslikul baasil (EDTIB) on tähtis roll Euroopa võimes tagada oma kodanike julgeolek ja kaitsta nende väärtusi ja huve. Euroopa peab olema suuteline võtma vastutuse oma julgeoleku ning rahvusvahelise rahu ja stabiilsuse eest üldiselt. See eeldab teatavat strateegilist autonoomiat: selleks et olla usutav ja usaldusväärne partner, peab Euroopa olema võimeline võtma vastu otsuseid ja tegutsema teiste osalejate võimetest sõltumata. Seetõttu on tähtsal kohal tarnekindlus, ligipääs otsustava tähtsusega tehnoloogiale ning operatiivne sõltumatus.

Praeguse olukorra elavad kaitsevaldkonna ettevõtted üle tänu varasematele investeeringutele teadus- ja arendustegevusse ning on edukalt kompenseerinud riiklike tellimuste vähenemise ekspordiga. Selle hinnaks on aga sageli tehnosiire, intellektuaalomandi õigused ja tootmine väljaspool ELi. Sellel on omakorda tõsised tagajärjed EDTIBi pikaajalisele konkurentsivõimele.

Kaitse-eelarve vähenemise probleemi teravdab veelgi see, et Euroopa turud on jätkuvalt killustatud, mille tulemuseks on võimete, struktuuride ja kulutuste tarbetu dubleerimine.

Koostöö ja ELi tasandi konkurents on endiselt pigem erandiks ja üle 80 % investeringutest kaitsevarustusse tehakse riiklikul tasandil. Euroopal on seega oht kaotada otsustava tähtsusega eksperditeadmised ja autonoomia kaitsevõime jaoks olulistes valdkondades.

Sellises olukorras tuleb prioriteedid ümber seada. Kui kulutuste suurendamine on problemaatiline, siis tuleb vahendeid paremini kasutada. Siin on palju võimalusi. Hoolimata kärbetest olid 2011. aastal ELi liikmesriikide kaitsekulutused siiski suuremad kui Hiina, Venemaa ja Jaapani omad kokku¹. Eelarvelisi piiranguid tuleb seega kompenseerida senisest tihedama koostöö ja vahendite tõhusama kasutamisega. Seda on võimalik teha klastrite toetamise, ülesannete spetsialiseeritud jaotuse, ühiste teadusuuringute ja hangete, tsiviil- ja sõjalise valdkonna koostöötamise käsitleva uue, dünaamilisema lähenemisviisi ning turu suurema integreeritusega.

1.2. Komisjoni strateegia

Kaitseküsimused on endiselt riikliku suveräänsuse sisuks ning sõjalisi võimeid käsitlevad otsused on liikmesriikide pädevuses. EL saab siiski anda olulise panuse, kuna tal on struktuursete muudatuste tegemiseks vajalikud poliitikameetmed ja vahendid, ning EL on liikmesriikide jaoks parim raamistik, nad saavad ühiselt säilitada vajaliku strateegilise autonoomia. Liikmesriikidel on kokku ligikaudu 1,6 miljonit sõdurit ning iga-aastase kaitse-eelarve kogusumma on 194 miljardit eurot. See annab ELile suutlikkuse tegutseda strateegilise osalejana rahvusvahelisel tasandil vastavalt oma väärtustele.

Euroopa Ülemkogu kutsus 14. detsembri 2012. aasta järel dustes seepärast üles „...kõrget esindajat, kes tegutseks eelkõige Euroopa välisteenistuse ja Euroopa Kaitseagentuuri kaudu, ja komisjoni, [...] töötama välja uusi ettepanekuid ja meetmeid, et tugevdada ÜKJPd ja parandada vajalikke tsiviil- ja sõjaliste võimete kättesaadavust...”.

Lõppeesmärk on Euroopa kaitse tugevdamine, et reageerida 21. sajandi probleemidele. Mitmed vajalikud reformid viiakse läbi liikmesriikide juhtimisel. Euroopa Kaitseagentuuri missioon on toetada liikmesriike nende püüdlustes parandada liidu kaitsevõimet ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) jaoks. Ka komisjonil on võimalus anda sellesse oluline panus, ja vastavasisulise tööga on juba alustatud. Nagu rõhutas president Barroso: „Komisjonil on oma roll: komisjon püüdleb ühtse kaitseturu poole, kasutades talle aluslepinguga antud volitusi, et arendada Euroopa kaitsetööstuse baasi”.

Neid eesmärke silmas pidades on komisjon esitanud kaitsevarustuse ja tundliku julgeolekuvarustuse hankeid (2009/81) ja kaitseotstarbeliste toodete vedu (2009/43) käsitlevad direktiivid, mis on praeguse Euroopa kaitseturu nurgakivid. Samuti on komisjon arendanud tööstuspoliitikat ning julgeoleku ja kosmose valdkonnaga seotud spetsiifilisi teadus- ja innovatsiooniprogramme. Lisaks sellele on komisjon töötanud välja nii sise- kui ka välisjulgeolekut toetavaid tegevusmeetmeid ja vahendeid sellistes valdkondades nagu välispiiride kaitse, mereseire, kodanikukaitse või kriisiohjamine, millel on hulgaliselt tehnoloogilisi, tööstuslikke, kontseptuaalseid ja operatiivseid sarnasusi ja seoseid kaitsevaldkonnaga.

Käesoleva teatisega konsolideeritakse kõnealust õigustikku ning arendatakse seda edasi Lissaboni lepingus kindlaks määratud pädevuse raames. Eelkõige üritab komisjon kasutada ära ühelt poolt kaitse- ja julgeolekuvaldkonna vaheliste ning teiselt poolt tsiviil- ja sõjalise valdkonna vaheliste piiride hägustumisest tekkivat võimalikku sünergia ja vastastikmõju.

¹ Stockholm rahvusvahelise rahu-uuringute instituudi andmed.

Nende eesmärkide saavutamiseks kavatseb komisjon võtta meetmeid järgmistes valdkondades:

- süvendada veelgi kaitse- ja julgeolekuvaldkonna siseturgu. See tähendab kõigepealt seda, et tagatakse mõlema olemasoleva direktiivi täielik rakendamine. Nendele õigusaktidele tuginedes kavatseb komisjon tegeleda ka turumoonutuste küsimusega ja aidata parandada liikmesriikide vahelist tarnekindlust;
- suurendada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi konkurentsivõimet. Selleks kavatseb komisjon töötada välja kaitsetööstuspoliitika, mille aluseks on kaks põhisuunda:
 - konkurentsi toetamine: see hõlmab julgeoleku- ja kaitseturgude jaoks kasulike nn hübriidstandardite väljatöötamist ning võimaluste uurimist sõjalist lennukõlblikkust käsitleva Euroopa sertifitseerimissüsteemi loomiseks;
 - VKEde toetamine: see hõlmab Euroopa strateegilise klasterpartnerluse loomist, mis võimaldab luua sidemeid teiste klastritega ja toetada kaitsevaldkonnaga seotud VKEsid ülemaailmses konkurentsisis;
- kasutada võimalikult suurel määral ära tsiviil- ja sõjalise valdkonna koostoimet, et tagada Euroopa maksumaksjate vahendite optimaalne kasutamine, eelkõige järgmise tegevuse kaudu:
 - koondada jõupingutused tsiviil- ja sõjalise otstarbega teadusuuringute võimalikule vastastikmõjule ja kosmosevaldkonna kahese kasutuse kaupade ja tehnoloogiate potentsiaalile;
 - aidata relvajõududel vähendada energiatarbimist ja edendada seeläbi liidu 20/20/20 eesmärkide saavutamist;
- lisaks pakub komisjon välja meetmeid, mille abil uurida uusi võimalusi strateegilise arutelu edasiviimiseks Euroopas ning valmistada ette pinnas Euroopa koostöö laiendamiseks ja süvendamiseks, eelkõige järgmiste meetmete kaudu:
 - hinnata võimalusi luua ELile kuuluvaid kahese kasutusega võimeid, mis võivad teatavates julgeolekuga seotud valdkondades täiendada riiklikke võimeid ning nende mõju tulemuslikult ja kulutõhusalt mitmekordistada;
 - kaaluda selliste ettevalmistavate meetmete algatamist, mis käsitlevad ÜJKPga seotud teadusuuringuid valdkondades, kus ELi kaitsevõimet on kõige rohkem vaja.

Komisjon kutsub riigipäid ja valitsusjuhte üles arutama 2013. aastal toimuval Euroopa Ülemkogul käesolevat teatist ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja koostatud teatist.

Tegevuskava²

2. KAITSEVALDKONNA SISETURU TUGEVDAMINE

2.1. Turu tõhususe kindlustamine

- Kui kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeid käsitlev direktiiv (2009/81) on kõigis liikmesriikides täielikult üle võetud, on Euroopa kaitseturu regulatiivne selgroog paigas. Esimest korda kohaldatakse siseturul eeskirju kõnealuse sektori suhtes, eesmärgiga edendada õiglast ja ELi hõlmavat konkurentsi. Kaitseturg on aga spetsiifiline turg ja seda iseloomustavad liikmesriikidevahelised pikaajalised erinevused. Seepärast kavatses komisjon võtta erimeetmeid, et tagada, et direktiivi kohaldatakse nõuetekohaselt ja et see täidab seatud eesmärgid.

Meede:

- *Komisjon jälgib liikmesriikide kaitseturu avatust ja hindab korrapäraselt ELi TEDi andmebaasi (Tenders Electronic Daily) ja muude eriallike kaudu uute hanke-eeskirjade rakendamist. Komisjon koordineerib oma turujärelevategevuse Euroopa Kaitseagentuuri tegevusega, et kasutada võimalikku sünergiat ja vältida tarbetut dubleerimist.*

Eelarvepiirangute kontekstis on rahaliste vahendite tõhus kasutamine eriti oluline. Nõudluse ühendamine on selleks tõhus viis. Direktiivis on kesksel hankijat käsitlevad erisätted, mis võimaldavad liikmesriikidel kasutada uusi eeskirju ka ühishangeteks, näiteks Euroopa Kaitseagentuuri kaudu. Liikmesriigid peaksid seda vahendit võimalikult palju kasutama, et maksimeerida mastaabisäästu ja kasutada täielikult ära ELi tasandi koostööd.

Teatud lepingud jäävad direktiivi reguleerimisalast välja, kuna nende puhul ei oleks direktiivi sätete kohaldamine asjakohane. See puudutab eelkõige koostööprogramme, mis on tõhus vahend turu konsolideerimise ja konkurentsivõime edendamiseks.

Teisi konkreetseid erandeid, nimelt valitsustevahelisi oste ja rahvusvaheliste eeskirjade kohaselt sõlmitavaid riigihankelepinguid, võidakse siiski tõlgendada direktiivi nõuetekohast kasutamist kahjustaval viisil. See võib ohustada võrdseid konkurentsitingimusi siseturul. Seepärast kavatses komisjon tagada, et neid erandeid tõlgendatakse rangelt ja et neid ei kasutataks direktiivi eeskirjade kohaldamise vältimiseks.

Meede:

- *Komisjon täpsustab teatud erandite piire. Selleks koostatakse koostöös liikmesriikidega eelkõige valitsustevahelisi ja rahvusvahelisi lepinguid käsitlevad konkreetsed juhised.*

2.2. Turumoonutustega võitlemine

Kaitsevaldkonna siseturu täiustamiseks ja võrdsete tingimuste loomiseks kõigile Euroopa tarnijatele kavatses komisjon võidelda jätkuvate ebaausate ja diskrimineerivate tavade ning turumoonutustega. Komisjon kavatses mobiliseerida meetmeid eelkõige korvamistavade st nende hüvitiste vastu, mida nõutakse teise riigi tarnijatelt hangitud kaitsevarustuse eest.

² Tegevuskavas kavandatud meetmed on ühtsed ja kooskõlas mitmeaastase finantsraamistiku raames loodud asjakohaste rahastamisvahenditega.

Korvamisnõuded on diskrimineerivad meetmed ja need on vastuolus nii ELi lepingu kui ka tõhusa hankemenetluse põhimõtetega. Seepärast ei ole neil kaitsevaldkonna siseturul kohta.

Meede:

- *Komisjon tagab, et korvamisnõuded kiiresti kaotatakse. Kaitsevaldkonna riigihankeid käsitleva direktiivi vastuvõtmisest alates on kõik liikmesriigid tühistanud korvamismeetmeid käsitlevad riiklikud õigusaktid või neid muutnud. Komisjon kontrollib, kas muudatused on ELi õigusega kooskõlas. Samuti tagab komisjon, et õigusraamistikku tehtud muudatused muudaksid ka tegelikult liikmesriikide hanketavasid.*

Komisjon on kaitsesektorile ulatuslikult kohaldanud ettevõtete ühinemise kontrolli eeskirju. Sellega on komisjon saanud tagada tõhusa konkurentsikontrolli, mis aitab parandada kaitseturu toimimist. Riigiabi küsimuses tuleks avaliku sektori vahendeid kasutada tõhusamalt ja sihipäraselt kooskõlas riigiabipoliitika ajakohastamist käsitleva teatisega. Siinkohal on riigiabi kontrollil eriti tähtis roll siseturu kaitsmisel ja tugevdamisel, ning seda ka kaitsevaldkonnas.

Liikmesriigid on vastavalt aluslepingule kohustatud komisjoni teavitama kõigist riigiabi meetmetest, sealhulgas ainult militaarsektoris antavast abist. Selle kohustuse võib täitmata jätta vaid juhul, kui liikmesriik tõendab, et teatamata jätmine on vajalik ELi toimimise lepingu artikli 346 kohaste oluliste julgeolekuhuvide tõttu. Kui liikmesriik kavatseb tugineda artiklile 346, peab ta suutma tõendada, et militaarsektoris võetud konkreetsete meetmed on vajalikud ja proportsionaalsed riigi oluliste julgeolekuhuvide kaitse tagamiseks ning et nad ei lähe kaugemale selleks eesmärgiks vältimatult vajalikust. Nende tingimuste täitmist käsitlev tõendamiskohustus lasub liikmesriigil.

Meede:

- *Komisjon tagab, et kõik vajalikud tingimused on täidetud, kui riigiabimeetmete põhjendamiseks tuginetakse ELi toimimise lepingu artiklile 346.*

2.3. Tarnekindluse parandamine

Tarnekindlus on tähtis aspekt kaitsevaldkonna siseturu ja tööstuse tarneahelate toimimise tagamiseks Euroopa tasandil. Enamik tarnekindlusega seotud probleeme kuulub liikmesriikide vastutusalasse. Komisjon saab siiski töötada välja vahendid, mis võimaldavad liikmesriikidel parandada omavahelist tarnekindlust. Selliseks vahendiks on ELi siseseid kaitseotstarbeliste toodete vedusid käsitlev direktiiv nr 2009/43, kuna sellega luuakse uus lubade süsteem, mis lihtsustab kaitsevarustuse liikumist siseturul. Liikmesriikidel tuleks nüüd liidu tarnekindluse parandamiseks kasutada täielikult ära kõnealuse direktiiviga loodud võimalused.

Meetmed:

- *Komisjon käivitab koos Euroopa Kosmoseagentuuriga konsulteerimisprotsessi, mille eesmärk on õhutada liikmesriike võtma poliitiline kohustus selles, et nad tagavad vastastikku liikmesriikide relvajõudude lõppkasutuseks kaitseotstarbeliste kaupade, materjalide või teenuste lepingulised või kokkulepitud tarned.*
- *Komisjon optimeerib kaitseotstarbeliste kaupade vedu käsitlevat süsteemi, a) toetades riiklikke ametiasutusi nende püüdlustes parandada kõnealuse valdkonna teadlikkust selles*

küsimuses; b) luues üldlubade keskregistri ja edendades lubade kasutamist ja c) edendades ELi siseste vedude haldamisel parimaid tavasid.

Tarnekindlus sõltub ka otsustava tähtsusega tööstus- ja tehnoloogiliste vahendite kontrollist ja omandilisest kuuluvusest. Mitmes liikmesriigis on kaitsetööstusesse tehtavate välisinvesteeringute kontrolli käsitlevad siseriiklikud õigusaktid. Mida rahvusvahelisemaks aga tööstuse tarneahelad muutuvad, seda suurem võib olla ühe ettevõtte omandilise kuuluvuse muutumise (ka tootmisahela madalamal astmel) mõju teiste liikmesriikide relvajõudude ja tööstusharude tarnekindlusele. See küsimus mõjutab ka seda, milline on Euroopa sõltumatuse aste sõjalise võimekuse alal ja millisena ta seda soovib hoida, samuti seda, milliseid kõnealusesse sektorisse tehtavaid välismaiseid investeeringuid tuleks üldse jälgida. Sellele väljakutsele vastamiseks võib vaja minna Euroopa lähenemisviisi.

Meede:

- *Komisjon avaldab rohelise raamatu kaitse- ja julgeolekuvaldkonna tööstusliku suutlikkuse kontrolli kohta. Selleks konsulteerib komisjon sidusrühmadega praeguse süsteemi võimalike puudujääkide küsimuses ja uurib võimalusi kogu ELi hõlmava järelevalvesüsteemi loomiseks, sealhulgas liikmesriikide vahelised teavitamis- ja konsulteerimismehhanismid.*

3. KONKURENTSIVÕIMELISEMA KAITSETÖÖSTUSE EDENDAMINE

Kaitsevaldkonna tõelise siseturu loomine nõuab nii tugevat õigusraamistikku kui ka valdkonna vajadustele kohandatud Euroopa tööstuspoliitikat. Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tulevik peitub senisest suuremas koostöös ning tippkeskuste võrgustike siseses ja vahelises piirkondlikus spetsialiseerumises. Võrgustike tsiviil- ja sõjalise mõõtme tugevdamine võib suurendada konkurentsi ning edendada majanduskasvu ja piirkondlikku arengut. Lisaks sellele on üha globaliseeruvamal kaitseturul oluline, et Euroopa kaitsesektori ettevõtjatel oleks Euroopas usaldusväärne ettevõtluskeskkond, mis parandab nende konkurentsivõimet maailmas.

3.1. Standardimine – koostöö ja konkurentsivõime aluste arendamine kaitsevaldkonnas

Enamik ELi kaitsevaldkonnas kasutatavatest standarditest on pärit tsiviilvaldkonnast. Kui vajatakse spetsiifilisi kaitsestandardeid, siis töötatakse need tavaliselt välja riiklikul tasandil. See takistab koostööd ja tekitab tööstusele suuremaid kulusid. Seepärast tõhustaks ühiste kaitsestandardite kasutamine märkimisväärselt Euroopa sõjavägede vahelist koostööd ja koostalitlusvõimet ning parandaks Euroopa tööstuse konkurentsivõimet uute tehnoloogiavahendite alal.

Seega on vaja õhutada liikmesriike töötama välja Euroopa tsiviil- militaarsed standardid. See peaks loomulikult jääma vabatahtlikuks ning mitte dubleerima NATO ja teiste asjaomaste organite standardimistööd. Siiski saaks ära teha palju rohkem, et töötada välja standardeid aladel, kus on tuvastatud puudujääke ja ühiseid vajadusi, eelkõige uute tehnoloogiavahendite standardeid, näiteks kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemid (RPAS) ning sellistes väljakujunenud valdkondades nagu baaside kaitse, kus turg on vähe arenenud ja kus on võimalik tõhustada tööstuse konkurentsivõimet.

Meetmed:

- *Komisjon edendab nn hübriidstandardite väljatöötamist toodetele, millel võib olla nii sõjaline kui ka tsiviilrakendus. Juba 2012. aastal esitas komisjon standardimistaotluse selliseks hübriidstandardiks tarkvarapõhise raadio (SDR) kohta. Järgmised standardimistaotlused võiksid käsitleda keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste tuuma- ja lõhkeainete (CBRNE) avastamise ning proovivõtustandardeid, õhusõidukite süsteeme, lennukõlblikkuse nõudeid, andmete jagamise, krüpteerimise ja muu esmatahtsa teabevahetustehnoloogia standardeid.*
- *Komisjon uurib koos Euroopa Kaitseagentuuri ja Euroopa standardiorganisatsiooniga võimalusi sellise mehhanismi loomiseks, mille raames töötatakse pärast liikmesriikidelt nõusoleku saamist välja spetsiifilisi Euroopa standardeid sõjavaldkonna toodetele ja rakendustele. Selle mehhanismi põhieesmärk on töötada välja standardeid, mis vastavad kindlaksmääratud vajadustele, ja samal ajal käsitada tundlikku teavet asjakohasel viisil.*
- *Komisjon uurib koos Euroopa Kaitseagentuuriga uusi viise, et edendada olemasolevaid vahendeid, mille abil valitakse välja parimate tavade kohased standardid kaitsevaldkonna riigihangetes.*

3.2. Sertifitseerimist käsitleva ühtse lähenemisviisi edendamine – kulude vähendamine ja arengu kiirendamine

Nagu standardimine, on ka sertifitseerimine kesksel kohal tööstusalases konkurentsivõimes ja Euroopa kaitsevaldkonna koostöös. Kaitseotstarbeliste toodete üle-euroopalise sertifitseerimissüsteemi puudumine on suur kitsaskoht, mis viivitab toodete turule saatmist ja suurendab kogu toote elutsükli vältel oluliselt kulusid. Sertifitseerimise valdkonnas on vaja tõhusamat korda, et teatavad praegu riiklikul tasandil tehtavaid toiminguid viidaks läbi ühiselt.

Euroopa Kaitseagentuuri andmete kohaselt pikeneb praeguses olukorras sõjalise lennukõlblikkuse valdkonnas 50 % võrra arendusele kuuluv aeg ja arenduskulud suurenevad 20 % võrra. Samuti vähendab ühiste ja ühtlustatud nõuete olemasolu kulusid, kuna õhusõidukite hooldus või hoolduspersonali koolitamine võib toimuda riigiüleasel tasandil.

Teine näide on laskemoon. Hinnanguliselt läheb maapealset laskemoona käsitleva ühise sertifitseerimissüsteemi puudumine Euroopale maksma 1,5 miljardit aastas (laskemoonale kulutatakse igal aastal kokku 7,5 miljardit eurot).

Meede:

- *Euroopa Lennundusohutusameti (EASA) tsiviilkogemuse, tema Airbus A-400M tüüpi õhusõiduki sertifitseerimisel saadud kogemuse ning Euroopa Kosmoseagentuuri kõnealuses valdkonnas tehtud töö põhjal hindab komisjon erinevaid võimalusi, et liikmesriikide nimel täita sõjaliste toodete esmase lennukõlblikkusega seotud ülesandeid Euroopa Kaitseagentuuri kindlaks määratud aladel.*

3.3. Toorained – Euroopa kaitsetööstuse tarnekindlusega seotud riskidega toimetulek

Mitmed toorained, näiteks haruldased muldmetallid, on paljudes kaitsealastes rakendustes hädavajalikud, alates RPAS-süsteemidest täppisjuhitava laskemoonani ning laserseadmetest satelliitsideseadmeteni. Paljude kõnealuste toorainete tarnimine on seotud üha suurema riskiga ja see vähendab kaitsesektori konkurentsivõimet. ELi üldise toorainestrategia põhielement on loetelu toorainetest, mida peetakse ELi majanduse jaoks esmatähtsaks. Esmatähtsate toorainete praegune loetelu on kavas 2013. aasta lõpuks läbi vaadata. Ehkki samad toorained on sageli olulised nii tsiviil- kui ka kaitseesmärkidel, kaasneks selge lisaväärtus, kui selles töös arvestataks Euroopa kaitsesektori jaoks eriti tähtsaid tooraineid.

Meede:

- *Komisjon teeb kindlaks kaitsesektori jaoks esmatähtsad toorained ELi üldise toorainestrategia raames ning valmistab vajaduse korral ette sihipäraseid meetmeid.*

3.4. Toetus VKEdele – Euroopa kaitsevaldkonna innovatsiooni liikumapanevale jõule

Kaitsevaldkonna hankeid ja vedusid käsitlevad direktiivid pakuvad VKEdele uusi võimalusi, et osaleda Euroopa kaitseturu loomisel. Eelkõige puudutab see hankedirektiivi allhankeid käsitlevaid sätteid, mille abil paraneb mitteriiklike peatöövõtjate ligipääs tarneahelatele. Liikmesriigid peaksid seega aktiivselt kasutama neid sätteid VKEdele võimaluste loomiseks.

Vaja on täiendavaid meetmeid, eelkõige klastrite vallas. Klastreid juhib sageli põhiettevõtja, kes töötab tarneahela raames koos väiksemate ettevõtjatega. Lisaks kuuluvad klasterid sageli tippkeskuste võrgustikesse, mis ühendavad peatöövõtjaid, VKEsid, teadusinstituute ja muid akadeemilisi ringkondi.

Sel põhjusel on klasterid VKEde jaoks eriti olulised, kuna need võimaldavad VKEdele ligipääsu ühistele rajatistele, niššidele, millele nad võivad spetsialiseeruda, ning võimalusi teha koostööd teiste VKEdega. Nende klastrite raames saavad ettevõtted ühendada oma tugevused ja ressursid tegevuse mitmekesistamiseks ning uute turgude ja teadusasutuste loomiseks. Samuti saavad nad arendada uusi tsiviiltootstarbega tooteid ja -rakendusi algselt kaitse-eesmärkidel loodud tehnoloogia ja materjalide põhjal (nt internet, GPS) või vastupidi (viimane on üha sagedasem).

Meetmed:

- *Komisjon uurib koos tööstussektori esindajatega, kasutades selleks alt-üles lähenemisviisi, kuidas luua Euroopa strateegiline klasterpartnerlus, mille eesmärk on toetada uute väärtusahelate tekkimist ning reageerida kaitsevaldkonnaga seotud VKEde probleemidele ülemaailmses konkurentsivõimsuses. Sellega seoses kasutab komisjon VKEde toetamiseks kavandatud vahendeid, sealhulgas VKEde konkurentsivõime programm COSME, kaitsevaldkonnaga seotud VKEde vajaduste rahuldamiseks. Sellel eesmärgil võidakse kaaluda ka Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamist. See töö hõlmab ka kahese kasutusega tooteid ja tehnoloogiad hõlmavaid projekte käsitlevate abikõlblikkuse eeskirjade täpsustamist.*

- *Komisjon kasutab ka Euroopa ettevõtlusvõrgustikku, et suunata kaitsevaldkonnaga seotud VKEsid võrgustumisele ja partnerlusele, nende tegevuse rahvusvaheliseks muutumisele, tehnosiirdele ja ärivõimaluste rahastamisele.*
- *Komisjon edendab piirkondlikku võrgustumist, eesmärgiga integreerida kaitsevaldkonna tööstus- ja teadusvahendid aruka spetsialiseerumise piirkondlikesse strateegiatesse, eelkõige kaitsevaldkonnaga seotud piirkondade Euroopa võrgustiku kaudu.*

3.5. Oskused – muutustega toimetulek ja tuleviku kindlustamine

Kaitsetööstuses toimuvad põhjalikud muutused, millega liikmesriikidel ja tööstusel tuleb kohaneda. Nagu toonitas Euroopa Ülemkogu 2008. aasta detsembris: „Euroopa kaitsesektori tööstusliku ja tehnoloogilise baasi ümberstruktureerimine Euroopa tippkeskuste ümber, vältides selle ühtsuse ja konkurentsivõime tagamiseks dubleerimist, on strateegiliselt ja majanduslikult oluline”.

Restruktureerimine on suures osas tööstuse kohustus, ent komisjonil, riikide valitsustel ja kohalikel omavalitsustel on siin oma osa. Komisjoni ja liikmesriikide käsutuses on mitmed Euroopa tasandi vahendid, mille abil saab edendada uusi oskusi ja leevendada restruktureerimise mõju. Nende kasutamisel tuleks omada selget arusaamist tööstuse jaoks esmatähtsatest võimetest ja tehnoloogiast. Komisjon ergutab liikmesriike kasutama paindliku töökorralduse kavasid selliste ettevõtjate, sealhulgas tarnijate, toetamiseks, keda mõjutab nõudluse ajutine vähenemine, ning toetama edendavat lähenemisviisi restruktureerimisele. Selles kontekstis saavad liikmesriigid kasutada Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) vahendeid ja teatavatel massiliste koondamiste juhtudel ka Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (EGF) vahendeid. Olemasolevate oskuste kaardistamine ja tulevikus vajaminevate oskuste kindlaksmääramine, võimaluse korral kaitsesektori Euroopa valdkondlike oskuste nõukogu raames sektorite esindajate juhtimisel, on selle töö alustala.

Meetmed:

- *Praegu katseetapis olevate programmide „Sektoripõhised oskuste ühendused” ja „Teadmusühendused” kaudu edendab komisjon tööstuse tulevaseks arenguks oluliseks tunnistatud oskusi.*
- *Komisjon julgustab Euroopa Sotsiaalfondi vahendite kasutamist töötajate ümberõppeks ja uute oskuste omandamiseks, eelkõige projektide puhul, milles käsitletakse oskustega seotud vajadusi, oskuste vastavust tööturu nõudmistele ja muudatuste prognoosimist.*
- *Komisjon võtab arvesse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide pakutavaid võimalusi, et toetada kaitsetööstuse restruktureerimisest mõjutatud piirkondi, eelkõige töötajate aitamiseks uue olukorraga kohanemisel ja majanduse restruktureerimise edendamisel.*

4. TEADUSUURINGUTE KAHESSE KASUTUSE POTENTSIAALI KASUTAMINE JA INNOVATSIOONI TÕHUSTAMINE

Kuna paljud tehnoloogialahendused sobivad kaheseks kasutamiseks, pakub tsiviil- ja sõjalise otstarbega teadusuuringute vaheline sünergia üha enam võimalusi. Selles kontekstis toimub praegu koordineerimine ühelt poolt seitsmenda raamprogrammi teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse julgeoleku teemavaldkonna ja teiselt poolt

Euroopa kaitsealaste teadusuuringute vahel. Töö on senini keskendunud keemilistele, bioloogilistele, radioloogilistele, tuuma- ja lõhkeainetele ning viimasel ajal on käsitletud ÜJKP kontekstis ka küberjulgeolekut ning ÜJKP sünergiat küberjulgeolekuga. Mitmed vastavasisulised meetmed tehti teatavaks ELi küberturbe strateegias, mille eesmärk on muuta ELi veebikeskkond maailma kõige ohutumaks. Peale selle on ühisettevõtte SESAR alustanud küberjulgeoleku alaseid teadusuuringuid lennuliiklusvoo juhtimise valdkonnas.

Programmi „Horisont 2020” raames pakuvad erieesmärgid „Juhtpositsioon progressi võimaldava ja tööstusliku tehnoloogia vallas”, sealhulgas selle põhikomponent „Progressi võimaldav tehnoloogia” ja prioriteet „Turvalised ühiskonnad” (ühiskonnaprobleemid) võimalusi tehnoloogiaarenguks, mis võib anda tõuke innovatsiooniks mitte ainult tsiviilrakendusteks, vaid pakkuda ka kahese kasutuse potentsiaali. Ehkki programmi „Horisont 2020” raames tehtava teadus- ja innovatsioonitegevuse puhul keskendutakse vaid tsiviilrakendustele, kavatseb komisjon hinnata, kuidas neis valdkondades saavutatud tulemused võiksid tuua kasu ka kaitse- ja julgeolekusektori tööstuslikule võimekusele. Samuti kavatseb komisjon uurida sünergiat selliste kahese kasutusega rakenduste arendamisel, millel on selge julgeolekumõõde, või muude selliste kahese kasutusega tehnoloogiavahendite arendamisel, nagu need, millega toetatakse tsiviilkasutusega süsteemi integreerimist Euroopa lennundussüsteemi ja mida viiakse läbi ühisettevõtte SESAR raames.

Kaitsealastel teadusuuringutel on olnud märkimisväärne mõju muudele sektoritele, näiteks elektroonikale, kosmosevaldkonnale, tsiviillennundusele ja süvamere kasutamisele. On tähtis, et säiliks ülekandemõjud kaitsektorilt tsiviilmaailmale, ning tuleb hoolitseda selle eest, et kaitseuuringud annaksid ka edaspidi ainet tsiviilvaldkonna innovatsioonile.

Samuti arvab komisjon, et oleks kasulik pakkuda lisavõimalusi ÜJKPga seotud teadusuuringutele väljaspool programmi „Horisont 2020”. See võiks toimuda ÜJKP operatsioonide jaoks otsustava tähtsusega kaitsevõimeid käsitlevate ettevalmistavate meetmetega, millega püütakse saavutada sünergiat riiklike uurimisprogrammidega. Komisjon määrab koos liikmesriikide, Euroopa välisteenistuse ja Euroopa Kaitseagentuuriga kindlaks sisu ja menetlused. Samal ajal peaksid liikmesriigid hoidma kaitseuuringute rahastamise asjakohasel tasemel ja üritama teha rohkem koostööd.

Meetmed:

- *Komisjon kavatseb prototüüpide hankimiseks toetada kommertskasutusele eelnevat hankesüsteemi. Esimesed valdkonnad võiksid olla keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ning tuuma- ja lõhkeainete avastamine, RPAS-süsteemid ja tarkvarapõhisel raadiotehnoloogial põhinevad kommunikatsiooniseadmed.*
- *Komisjon kaalub võimalust toetada ÜJKPga seotud teadusuuringuid näiteks ettevalmistavate meetmete kaudu. Rõhuasetus oleks neil valdkondadel, kus on ELi kaitsevõimet kõige rohkem vaja, otsides võimaluse korral sünergiat riiklike uurimisprogrammidega.*

5. VÕIMEKUSE ARENDAMINE

Komisjon juba tegeleb muu kui sõjalise võimekuse vajaduse küsimusega ja toetab nii sise- kui ka välisjulgeolekupoliitika alaseid meetmeid, näiteks kodanikukaitse,³ kriisiohjamine, küberkuritegevus, välispiiride kaitse ja mereseire. Praeguse seisuga piirduvad meetmed kaasrahastamise ja liikmesriikide võimekuse koordineerimisega. Komisjon kavatseb astuda sammu edasi tagamaks, et Euroopal on kogu vajalik julgeolekualane võimekus, et seda kasutatakse võimalikult kulutõhusal viisil ning et tsiviil- ja sõjalise võimekuse vaheline koostalitlus on tagatud olulistes valdkondades.

Meetmed:

- *Komisjon jätkab tsiviil- ja kaitsevaldkonna kasutajate vahelise teabejagamisteenuste koostalitlusvõime tõhustamist, nagu seda on katsetatud merenduse ühise teabejagamiskeskonna mereseire valdkonnas.*
- *Olemasolevatele ELi võrgustikele tuginedes uurib komisjon koos liikmesriikidega võimalusi luua tsiviil- ja sõjaline koostöörühm, mis käsitleks a) avastamistehnoloogiat ja b) isetehtud lõhkeseadmete, kaasaskantava õhukaitseüsteemi (MANPADs) ja muude asjakohaste ohtudega, näiteks keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ning tuuma- ja lõhkeainetega seotud ohud, võitlemise vahendeid.*
- *Komisjon hindab koos Euroopa välisteenistusega vajadusi ELi julgeoleku- ja kaitsepoliitika kahese kasutusega võimete alal. Selle hindamise alusel esitatakse ettepanek, milles käsitletakse võimetega seotud vajadusi, mis oleksid vajaduse korral kõige paremini kaetud vahenditega, mille liit on otse hankinud, mida ta omab ja kasutab.*

6. KOSMOSE- JA KAITSEVALDKOND

Suurem osa kosmosetehnoloogiast, infrastruktuurist ja teenustest võib teenida nii tsiviil- kui ka kaitsealaseid eesmärgi. Vastupidiselt kõigile teistele kosmoseriikidele puudub ELis struktuurne seos tsiviil- ja sõjalise kosmosetegevuse vahel. Selline eraldamine on tekitanud majanduslikku ja poliitilist kahju, mida Euroopa enam endale lubada ei saa. Seda kahju võimendab veelgi Euroopa sõltuvus kolmandate riikide tarnijatest, kes varustavad Euroopat teatava esmatähtsa ja sageli ekspordipiiranguga tehnoloogiaga.

Ehkki teatav kosmosealane võimekus peab jääma riikliku ja/või sõjalise kontrolli alla, on mitmeid valdkondi, kus tsiviil- ja kaitsetegevuse vahelise sünergia suurendamisega saab vähendada kulusid ja parandada tõhusust.

6.1. Kosmose infrastruktuuri kaitsmine

Galileo ja Copernicus on tähtsaimad Euroopa kosmoseprogrammid. Galileo kuulub ELile ning nii Galileo kui ka Copernicus toetavad ELi keskseid poliitikavaldkondi. Nende infrastruktuur on elutähtis, kuna nad moodustavad nii majanduse kui ka kodanike heaolu ja turvalisuse jaks oluliste rakenduste ja teenuste selgroo. See infrastruktuur vajab kaitsmist.

³ Kodanikukaitse alal kirjeldatakse suutlikkuse arendamist komisjoni ettepanekus: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus kodanikukaitsemehhanismi kohta (KOM (2011) 934 lõplik).

Kosmosejäätmel on muutunud kõige tõsisemaks ohuks kosmosetegevuse jätkusuutlikkusele. Kokkupõrkeohu vähendamiseks on vaja määrata kindlaks satelliitide ja kosmosejätmete asukoht ning neid jälgida. See tegevus tähendab kosmose jälgimist ja seiret (Space Surveillance and Tracking, SST) ning toimub tänapäeval peamiselt maapealsete sensorite, näiteks teleskoopide ja radarite abil. Euroopa tasandil praegu SST-suutlikkus puudub; satelliidi- ja nende orbiidile saatmise operaatorid sõltuvad USA kokkupõrkehoiatusi käsitlevatest andmetest.

EL on valmis toetama liikmesriikidele kuuluvate olemasolevate SST-vahendite võrgustikul põhineva Euroopa SST-teenuse loomist, mis võib hõlmata Atlandi-ülest perspektiivi. Need teenused peaksid olema riiklike asutuste, ettevõtjate, tsiviil- ja militaarkasutajate ja ametiasutuste käsutuses. See eeldab, et asjaomaseid vahendeid omavad liikmesriigid kohustuvad tegema koostööd ja pakkuma ELi tasandil kokkupõrkehoiatuse alast teenust. Lõppeesmärk on tagada Euroopa kosmoseinfrastruktuuri kaitse Euroopa enda suutlikkuse abil.

Meede:

- *Komisjon esitas ELi SST-toetusprogrammi käsitleva ettepaneku 2013. aastal. Ettepaneku alusel hindab komisjon, kuidas tagada pikaajalises perspektiivis SST-teenuse tõhusus.*

6.2. Satelliitside

Sõjalise ja tsiviiljulgeoleku sektor sõltub üha rohkem satelliitsideteenustest. See on ainulaadne võime, mille abil tagatakse kaugside ja ringhääling. See lihtsustab mobiilsete või teisedatavate platvormide kasutamist maapealse sideinfrastruktuuri asemel ja võimaldab suurte andmemahutade vahetamist.

Kommertsotstarbega satelliitside on kõige taskukohasem ja paindlikum lahendus selle kasvava nõudluse rahuldamiseks. Kuna nõudlus julgeolekualase satelliitside järele on liiga killustatud, võiks satelliitsidevahendite hangete ühendamise ja jagamine anda tänu mastaabisäästule ja paranenud vastupanuvõimele märkimisväärse kokkuhoiu.

Kommertsotstarbega satelliitside ei saa täielikult asendada strateegilist valitsuste/militaarvaldkonna satelliitsidet, mida mõned ELi liikmesriigid on individuaalselt arendanud. Sellel puudub aga piisav suutlikkus, et vastata väiksemate üksuste, näiteks operatsioone läbiviivate sõjalennukite või erijõudude vajadustele.

Peale selle lõpeb käesoleva kümnendi lõpus liikmesriikide praeguste sõjaliste satelliitsidesüsteemide kasutusaeg. See otsustava tähtsusega võime tuleb aga säilitada.

Meetmed:

- *Komisjon rakendab meetmeid, et parandada julgeolekualase satelliitside nõudluse killustatust. Euroopa Kaitseagentuuri kogemusele toetudes kavatseb komisjon ergutada eelkõige Euroopa sõjalise ja julgeolekualase kommertsotstarbega satelliitside nõudluse ühendamist.*
- *Komisjon uurib võimalusi, kuidas olemasolevate programmide ja vahendite abil hõlbustada liikmesriikide jõupingutusi paigutada (ka kommertsotstarbega) satelliitidele riiklikke telekommunikatsiooniseadmeid ning arendada riiklikku järgmise põlvkonna sõjalise satelliitside võimet Euroopa tasandil.*

6.3. Kõrge resolutsiooniga Euroopa satelliitvõimekuse arendamine

Kõrge resolutsiooniga satelliitfotode roll julgeolekupoliitika (sealhulgas ÜJKP ja ÜVJP) toetamisel üha suureneb. ELi võimalus neid võimeid kasutada on olulise tähtsusega varajase hoiatamise, õigeaegsete otsuste, eelplaanimise ja kriisile reageerimise seisukohast nii tsiviil- kui ka militaarvaldkonnas.

Kõnealuses valdkonnas edendatakse praegu mitmeid riiklikke kaitseprogramme. Mõned liikmesriigid on lisaks sellele töötanud välja kahese kasutusega kõrge resolutsiooniga süsteeme, mis täiendavad üksnes kaitsele suunatud riiklikke programme. Need kahese kasutusega süsteemid on võimaldanud liikmesriikidevahelisi uusi koostöövorme satelliitfotode kasutamiseks ning nende raames tehtavad hanked korraldatakse kas turul või kahepoolsete lepingute kaudu. Seda edukat lähenemisviisi, milles ühendatakse tsiviil- ja kaitsevaldkonna kasutajate nõuded, tuleks jätkata.

Kuna vajadus kõrge resolutsiooniga fotode järele üha suureneb, siis selleks, et valmistada ette kõrge resolutsiooniga satelliitfotode järgmine põlvkond – mis on kavas võtta kasutusele 2025. aasta paiku – tuleb uurida ja välja töötada mitmeid tehnoloogialahendusi, näiteks geostatsionaarsel orbiidil paiknevad hüperspektraalsed kõrge resolutsiooniga satelliidid või kõrgema taseme ülikõrge resolutsiooniga satelliidid, mida kasutatakse koos uute sensorplatvormidega (näiteks RPAS-süsteem).

Meede:

- *Euroopa Komisjon uurib koos Euroopa välisteenistuse ja Euroopa Kaitseagentuuriga võimalust töötada järk-järgult välja uusi satelliitfotodega seotud võimeid, et toetada ÜVJP ja ÜJKP missioone ja operatsioone. Ka Euroopa Komisjon panustab vajaliku tehnoloogia arendamisse, et edendada järgmise põlvkonna kõrge resolutsiooniga satelliitfotosid.*

7. ELI ENERGIAPOLIITIKA JA TUGIVAHENDITE KOHALDAMINE KAITSESEKTORIS

Relvajõud on ELis suurimad avaliku sektori energiatarbijad. Euroopa Kaitseagentuuri andmete kohaselt moodustavad relvajõudude aastased elektrikulud kokku üle ühe miljardi euro. Lisaks sellele on fossiilkütused relvajõudude energiavajaduste täitmiseks endiselt kõige olulisem allikas. See olukord tekitab problemaatilist sõltuvust ja muudab kaitse-eelarve aldiks hinnatõusule. Tarnekindluse parandamiseks ja operatiivkulude vähendamiseks on relvajõududel seega suur huvi vähendada oma energeetilist jalajälge.

Relvajõud on samuti suurim hoonestamata maa ja infrastruktuuri avalik-õiguslik omanik. Nende omandis on hinnanguliselt 200 miljonit ruutmeetrit hooneid ja 1 % Euroopa kogupindalast. Selle potentsiaali kasutamine võimaldaks relvajõududel vähendada oma energiavajadusi ning katta märkimisväärse osa neist vajadustest vähesaastavatest ja sõltumatutest allikatest. See vähendaks kulusid ja sõltuvust ning edendaks samal aja liidu energiaeesmärke.

Teadusuuringute alal on komisjon koostanud energiatehnoloogia strateegilise kava (SET), millega edendatakse uuenduslikku ja vähese CO₂-heitega energiatehnoloogiat, mis on praegusest energiatehnoloogiast tõhusam ja jätkusuutlikum. Kuna kaitsesektori energiavajadused on suured, võiks kaitsesektor olla teerajaja SET-kava uue energiatehnoloogia kasutuselevõtmisel.

Meetmed:

- *Komisjon loob 2014. aasta kesksaigaks liikmesriikide kaitsesektori ekspertidega konsulteerimiseks spetsiaalse mehhanismi, mis põhineb praegustel taastuvaid energiaallikaid ja energiatõhusust käsitlevatel kooskõlastatud meetmetel. Konsultatsioonimehhanismiga keskendutakse a) energiatõhususele, eelkõige ehitussektoris; B) taastuvenergiale ja alternatiivkütustele; c) energia infrastruktuurile, sealhulgas arukate võrkude tehnoloogiale, ning selle abil*
 - *uuritakse ELi praeguste energiaalaste kontseptsioonide, õigusaktide ja tugivahendite kohaldatavust kaitsesektorile;*
 - *määratakse kindlaks võimalikud eesmärgid ja tegevuse eelisvaldkonnad ELi tasandil energiakava koostamiseks relvajõududele;*
 - *koostatakse soovitusi taastuvaid energiaallikaid ja energiatõhusust käsitleva käsiraamatu jaoks kaitsesektoris; selles toonitatakse ELi olemasolevate õigusaktide rakendamist, innovaatilise tehnoloogia ja innovaatiliste rahastamisvahendite kasutamist;*
 - *vahetatakse korrapäraselt teavet SET-kava juhtrühmaga.*
- *Samuti kaalub komisjon direktiivi 2012/27/EL rakendamise kohta juhenddokumendi koostamist.*
- *Komisjon toetab fotogalvaanilist energiat käsitlevat Euroopa relvajõudude näidisprojekti GO GREEN. Pärast näidisprojekti õnnestumist aitab komisjon seda edasi arendada nii, et projekti kaasatakse rohkem liikmesriike ning võimaluse korral laiendatakse seda sellistele muudele taastuvatele energiaallikatele nagu tuul, biomass ja hüdroenergia.*

8. RAHVUSVAHELISE MÕÕTME TUGEVDAMINE

Kaitse-eelarve vähenemisega Euroopas on eksport kolmandatesse riikidesse omandanud Euroopa tööstusharude jaoks üha suurema tähtsuse, kuna sellega kompenseeritakse koduturgude vähenenud nõudlust. Kõnealune eksport peaks olema lubatud vastavalt 8. detsembril 2008. aastal vastu võetud ühises seisukohas 2008/944/ÜVJP esitatud poliitilistele põhimõtetele ning vastavalt ÜRO Peaassamblee 2. aprillil 2013. aastal vastu võetud relvakaubanduslepingule. Samal ajal on Euroopa majanduslikes ja poliitilistes huvides toetada oma tööstust maailmaturgudel. Samuti tuleb Euroopal tagada ühtne sissetulevaid välisinvesteeringuid käsitlev sidus lähenemisviis (nagu tõdetakse omandilist kuuluvust ja tarnekindlust käsitlevas osas 2.3).

8.1. Konkurentsivõime kolmandate riikide turgudel

Ehkki Euroopa kaitsekulutused on vähenenud, suurenevad need jätkuvalt mitmel pool mujal maailmas. Ligipäas kolmandate riikide turgudele on sageli raske poliitiliste kaalutluste, turulepääsu tõkete jne tõttu. Maailma suurim kaitseturg – USA – on Euroopa impordile praktiliselt suletud. Muud kolmandad riigid on avatumad, aga need eeldavad sageli korvamismeetmeid, mis on ELi ettevõtjatele suur koorem. Paljudel kolmandate riikide

turgudel konkureerivad mitmed Euroopa tarnijad üksteisega ja see muudab konkreetse ELi tarnija toetamise Euroopa seisukohast raskeks.

Meede:

- *Komisjon algatab sidusrühmadega arutelu selle üle, kuidas toetada Euroopa kaitsetööstust kolmandate riikide turgudel. Selles dialoogis uuritakse võimalusi leevendada kolmandate riikide turgudel nõutavate korvamismeetmete negatiivset mõju siseturule ja Euroopa kaitsetööstuse baasile. Samuti käsitletakse ka seda, kuidas ELi institutsioonid saaksid toetada Euroopa tarnijaid olukordades, kus vaid üks Euroopa ettevõtja konkureerib mujalt maailmast pärit tarnijatega.*

8.2. Kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontroll

Kahesuguse kasutusega kaupade ekspordikontroll ja relvakaubanduskontroll on omavahel tihedalt seotud, ning neil on keskne roll ELi julgeolekus ja paljude lennundus-, kaitse- ja julgeoleku valdkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõimes. Komisjon on käivitanud ELi ekspordikontrolli poliitika läbivaatamise ja on läbi viinud avaliku konsultatsiooni, mille järeldused on esitatud komisjoni 2013. aasta jaanuaris avaldatud töödokumendis. Reformiprotsess jätkub teatise koostamisega; selles käsitletakse allesjäänud kaubandustõkkeid, mis takistavad ELi ettevõtjatel siseturust täielikku kasu saamast.

Meede:

- *Komisjon esitab osana käimasolevast ekspordikontrolli poliitika läbivaatamisest määruse (EÜ) 428/2009 rakendamist käsitleva mõju hindamise aruande ning esitab seejärel teatise, milles visandatakse ELi strateegilise ekspordikontrolli pikaajaline tulevikupilt ja esitatakse konkreetset poliitilised algatused ekspordikontrolli kohandamiseks kiiresti muutuva tehnoloogilisele, majanduslikule ja poliitilisele olukorrale. See võib hõlmata ettepanekuid ELi ekspordikontrolli süsteemi käsitlevate õigusaktide muutmiseks.*

9. JÄRELDUSED

Kaitsevõime säilitamine ja arendamine, et hoolimata suurtest eelarvepiirangutest reageerida praegustele ja tulevastele väljakutsetele, on võimalik vaid siis, kui tehakse kaugeleulatuvaid poliitilisi ja struktureid reforme. Aeg on otsustavalt tegutseda.

9.1. Uus raamistik tsiviil- ja sõjalise koostöö arendamiseks

Tsiviil- ja sõjaline koostöö on mitmetahuline väljakutse, millel on palju operatiivseid, poliitilisi, tehnoloogilisi ja tööstuslikke aspekte. See käib eelkõige Euroopa kohta, kus pädevusalade jagunemine ja tööjaotus muudab olukorra veelgi mitmetahulisemaks. Käesolevas teatises esitatakse meetmepakett, mis võib aidata kaasa selle raske üleande lahendamisele ja soodustada liikmesriikidevahelist koostööd. Selles kontekstis on meie eesmärk töötada välja tsiviil- ja sõjalise mõõtme eraldusjoone ülene integreeritud lähenemisviis, milles siirdutakse sujuvalt võimete elutsükli ühelt etapilt teisele, st võimetega seotud vajaduste kindlaksmääramiselt nende tegelikule kohapealsele kasutamisele.

Kõigepealt vaatab komisjon läbi oma julgeoleku- ja kaitseküsimuste käsitle. Kaitseküsimuste rakkerühma kogemustele tuginedes optimeerib komisjon omaenda talituste ja sidusrühmade vahelisi koostöö- ja koordineerimismehhanisme.

9.2. Üleskutse liikmesriikidele

Käesolevas teatises esitatakse tegevuskava, mis käsitleb komisjoni panust ÜJKP tugevdamiseks. Komisjon kutsub Euroopa Ülemkogu üles arutama 2013. aasta detsembris kõnealust tegevuskava ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja koostatud aruannet lähtuvalt järgmistest kaalutlustest:

- Julgeoleku- ja kaitsealaseid investeeringuid ja võimekust käsitlevad otsused peaksid põhinema ühisel arusaamisel ohtudest ja huvidest. Seega tuleb Euroopal töötada aegsasti välja strateegiline lähenemisviis, mis hõlmaks kõiki sõjalise ja muu kui sõjalise julgeolekuga seotud aspekte. Selles kontekstis tuleks algselt ulatuslikum poliitiline arutelu Lissaboni lepingu asjakohaste sätete rakendamise kohta.
- Ühine välis- ja julgeolekupoliitika on hädavajalik. Et see oleks tõhus, tuleks seda toetada täiemahulise ELi lepingu artiklis 42 nimetatud Euroopa ühise võimete- ja relvastuspoliitikaga.
- Püüdluste sidususe tagamiseks tuleb ÜJKP ja muud asjakohased ELi poliitikameetmed hästi kooskõlastada. See on eriti tähtis selleks, et luua ja kasutada ära sünergiat kaitse- ja tsiviiljulgeoleku võimete arendamise ja kasutamise vahel.
- Et ÜJKP oleks tõsiseltvõetav, vajab Euroopa tugevat kaitsealast tööstuslikku ja tehnoloogilist baasi. Selle eesmärgi saavutamiseks on oluline töötada välja Euroopa kaitsetööstuse strateegia, mis põhineb ühisel arusaamisel sellest, kui suurt autonoomiat Euroopa soovib säilitada esmatähtsa tehnoloogia valdkonnas.
- Sellise konkurentsivõimelise tööstuse säilitamiseks, mis oleks suuteline looma mõistliku hinnaga vajalikke võimeid, on oluline tugevdada kaitse- ja julgeolekuvaldkonna siseturgu ning luua tingimused, mis võimaldavad Euroopa ettevõtjatel tegutseda vabalt kõigis liikmesriikides.
- Suurte eelarvepiirangute kontekstis on eriti oluline eraldada ja kasutada rahalisi vahendeid tõhusalt. See tähendab muu hulgas tegevuskulude kärpimist, nõudluse ühendamist ja sõjaliste nõuete ühtlustamist.
- ELi raamistiku tõelise lisaväärtuse näitamiseks on vaja selgitada välja kesksete kaitsevõimetega seotud ühine projekt, mille raames saaks ELi poliitikameetmeid täielikult mobiliseerida.

9.3. Järgmised sammud

Riigipeade ja valitsusjuhtidega peetavate arutelude põhjal koostab komisjon käesolevas teatises kindlaksmääratud valdkondade kohta konkreetseid meetmeid ja ajakava sisaldava üksikasjaliku tegevuskava.

Kõnealuse tegevuskava koostamiseks ja rakendamiseks loob komisjon spetsiifilise mehhanismi riiklike ametiasutustega konsulteerimiseks. Mehhanismi vorm võib sõltuda käsitletavast poliitikavaldkonnast. Euroopa Kaitseagentuur ja Euroopa välisteenistus kaasatakse sellesse konsultatsioonimehhanismi.